

K4.1. Mi a következménye annak, ha gazdasági válság idején lépnek ki a fiatalok a munkaerőpiacra? Nemzetközi kitekintés

TÓTH ENDRE

A sebzési vagy sebhelyhatás (*scarring effect*) azokat a negatív hatásokat jelöli, amelyek olyan fiatalokat érnek, akik pályájukat egy esetleges munkanélküli-periódussal indítják. A munka-gazdaságtanban két különböző kérdéskört vizsgálnak e címszó alatt. Először: azok a fiatalok, akik recesszióban hagyják el az iskolapadot, és kezdik meg karrierjüket, így magasabb pályakezdő munkanélküliségi kockázattal szembesülnek, vajon ezek a körülmények „megsebzik-e” őket. Másodszor: azok a fiatalok, akik pályakezdkor (tartós) munkanélküliséget tapasztalnak meg, ez az epizód hosszan tartó negatív hatással van-e a későbbi karrierjükre? A 2008-as súlyos gazdasági és pénzügyi válság tette újra aktuálissá ezt a témát, és ezeket a negatív következményeket kiküszöbölendő vezette be az 2013-ban az Európai Unió az Ifjúsági Garancia keretrendszerét.¹

A sebhelyhatásra vonatkozó kutatások döntő többsége regressziós modellépítéssel vizsgálja a jelenség összefüggéseit, a különböző kohorszokba tartozó fiatalokat elemezve, ahol a kulcsváltozó a fiatal lakóhelyének munkaerőpiaci helyzete az iskola befejezésének pillanatában. A kutatóknak elemzésük során nemcsak az egyének közötti más eredetű különbségeket kell megfelelően kiszűrniük, de meg kell küzdeniük olyan potenciális torzító hatásokkal is, mint a munkanélküliség, valamint a végzés helye, éve és a végzést követő migráció közti endogén kapcsolattal. A potenciális torzító hatásokat jellemzően új kontrollváltozók (például: születési hely, a képzés kezdeti időpontjában mért munkanélküliség) bevonásával orvosolják a téma kutatói. Minden általunk vizsgált kutatás² arra a következtetésre jutott, hogy a magas munkanélküliséggel sújtott, recessziós gazdasági környezetben munkaerőpiacra lépő fiataloknak tartós negatív következményekkel kell szembenéznie. Az alacsonyabb jövedelem, a kevesebb ledolgozott óra, a gyengébb minőségű állás és a munkanélküliség magasabb kockázata még a pályakezdés után 7–15

év múlva is kimutatható esetükben, a szerencsésebb időpontban munkába álló társaikhoz képest (*Kahn, 2010*). Egy százalékponttal magasabb kezdeti munkanélküliségi arány esetén a jövedelemkiesés mértékét a végzés évében 6–10 százalékra teszik a diplomásokat vizsgáló kutatások, ami aztán lassan csökken, de tíz évvel később is 2–3 százalék körül van (*Kahn, 2010, Altonji és szerzőtársai, 2014*). Számos kutatás rámutatott, hogy a negatív hatások erőteljesebbek lehetnek a kevésbé képzett fiatalok esetében, akiknél jelentősebb a foglalkoztatottság csökkenése (*Schwandt-von Wachter, 2018, Cockx, 2016*), illetve a diplomások között az alacsonyabb képességűeknél (*Oreopoulos és szerzőtársai, 2012*). Úgy tűnik, a szigorúbb munkaerőpiaci szabályozás növeli a sebhelyhatás tartósságát, a merevebb munkaerőpiaci struktúrában a fiatalok „bennragadnak” a rosszul fizető, a képzettségüknek nem megfelelő állásokban (*Kawaguchi-Murao, 2014*).

Az egyéni szintű adatokra építő vizsgálatok nemcsak a karrier elején bekövetkezett munkanélküliség hatását elemezték,³ hanem azt is, hogy milyen következménnyel jár, ha a fiatal egy olyan munkát fogad el, amelyhez túlképzett. A viszonylag rugalmatlan munkaerőpiacú európai országok adatain végzett vizsgálatok egyértelműen azt mutatták ki, hogy a végzettségnek nem megfelelő állás elfogadása csapdát jelent a fiatalok számára, mert a legtöbb fiatal karrierjére (a munkanélküliséghez hasonló) hosszan tartó negatív hatást gyakorol.⁴ A kedvezőtlen pozícióból induló fiatalok alacsonyabb felfelé történő mobilitást, lassabb bérnövekedést tapasztalnak, mint akik a végzettségüknek megfelelő állásban kezdték pályájukat.⁵ A korai munkanélküliség vagy a túlképztség tartós negatív hatásának két fő magyarázata lehet. Az első a korai munkanélküliség negatív jelzőfunkciója, vagyis azt a munkáltatók az alacsonyabb produktivitás szignáljának tekintik, és ez komolyan befolyásolja az álláskeresőket megítélését (*Cockx-Pichio, 2011*). A másik lehetsé-

ges magyarázat a szakmai tudás és készségek hanyatlása a kognitív visszafejlődés következtében,

vagy azért mert az alacsony képzettségi szintű állásokban ritka az új készségek elsajátítása.

1 Ennek magyarországi megvalósításáról lásd az 5.2. alfejezetet.

2 A sebhelyhatás témájában a kutatások többsége észak-amerikai adatokon dolgozik (*Schwandt-von Wachter*, 2018, *Kahn*, 2010, *Altonji és szerzőtársai*, 2014, *Speer*, 2016, *Oreopoulos és szerzőtársai*, 2012). De számos kiváló kutatás használta európai országok adatait is (*Cutler és szerzőtársai*, 2014, *Liu és szerzőtársai*, 2016, *Cockx, Ghirelli* (2016)), illetve vannak több földrészről merítő és nagyobb országcsoportokat vizsgáló kutatások is (*Kawaguchi–Muraó*, 2014, *Cockx*, 2016). Az észak-amerikai adatokon nyugvó kutatások többsége kizárólag a frissen végzett diplomás fiatalokat elemzi (*Kahn*, 2010, *Altonji és szerzőtársai*, 2014, *Oreopoulos és szerzőtársai*, 2012), de akadnak olyan kutatások is, amelyek kizárólag az ala-

csonyabb végzettségűek (*Speer*, 2015), illetve amelyek végzettségtől függetlenül minden fiatalat vizsgálnak.

3 Ennek jelentős negatív következményei lehetnek, például *Gregg–Tominey* (2005) azt találta, hogy a pályájuk elején tartós munkanélküliséget tapasztalt fiatalok még húsz évvel később is mintegy 12%-kal alacsonyabb munkajövedelemhez jutottak, mint szerencsésebb társaik.

4 Lásd például *Büchel–Mertens*, 2004, *Mendes de Oliveira és szerzőtársai*, 2000, *Baert és szerzőtársai*, 2012, *Liu és szerzőtársai*, 2016.

5 Ez ellentétben áll a korábbi amerikai eredményekkel, ahol végzettségnek nem megfelelő pozíciók elfogadása jó választás lehetett a későbbi átlagnál magasabb mobilitási lehetőségekre tekintettel (vagyis egyfajta „ugródeszka funkciót” látott el). Lásd például: *Sicherman* (1991) és *Rubb* (2003).

Hivatkozások

ALTONJI, J. G.–KAHN, L. B.–SPEER, J. D. (2016): Cashier or consultant? Entry labor market conditions, field of study, and career success. *Journal of Labor Economics*, Vol. 34. No. 1. 361–401. o.

BAERT, S.–COCKX, B.–VERHAEST, D. (2013): Overeducation at the start of the career: Stepping stone or trap? *Labour Economics*, Vol. 25. 123–140. o.

BÜCHEL, F.–MERTENS, A. (2004): Overeducation, undereducation, and the theory of career mobility. *Applied Economics*, Vol. 36. No. 8. 803–816. o.

COCKX, B. (2016): Do youths graduating in a recession incur permanent losses. *IZA World of Labor*, No. 281. 1–11. o.

COCKX, B.–GHIRELLI, C. (2016): Scars of recessions in a rigid labor market. *Labour Economics*, Vol. 41. 162–176. o.

COCKX, B.–PICCHIO, M. (2011): Scarring Effects of Remaining Unemployed for Long-Term Unemployed School-Leavers., *IZA Discussion Papers*, No. 5937.

CUTLER, D.–WEI HUANG, M.–LLERAS-MUNEY, A. (2015): When does education matter? The protective effect of education for cohorts graduating in bad times. *Social Science & Medicine*, Vol. 127. 63–73. o.

GREGG P.–TOMINEY E. (2005): The Wage Scar from Male Youth Unemployment. *Labour Economics*, Vol. 12. No. 4. 487–509. o.

Kahn, L. B. (2010): The long-term labor market consequences of graduating from college in a bad economy. *Labour Economics*, Vol. 17. No. 2. 303–316. o.

KAWAGUCHI, D.–MURAO, T. (2014): Labor market institutions and long-term effects of youth unemploy-

ment. *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 46. No. 2. 95–116. o.

LIU, K.–SALVANES, K. G.–SØRENSEN, E. (2016): Good skills in bad times: Cyclical skill mismatch and the long-term effects of graduating in a recession. *European Economic Review*, Vol. 84. 3–17. o.

MENDES DE OLIVEIRA, M.–SANTOS, M. C.–KIKER, B. F. (2000): The role of human capital and technological change in overeducation. *Economics of Education Review*, Vol. 19. No. 2. 199–206. o.

OREOPOULOS, P.–VON WACHTER, T.–HEISZ, A. (2012): The short- and long-term career effects of graduating in a recession. *American Economic Journal: Applied Economics*, Vol. 4. No. 1. 1–29. o.

RUBB, S. (2003): Overeducation: a short or long run phenomenon for individuals? *Economics of Education Review*, Vol. 22. No. 4. 389–394. o.

SCHWANDT, H.–VON WACHTER, T. (2018): [Unlucky Cohorts: Estimating the Long-Term Effects of Entering the Labor Market in a Recession in Large Cross-Sectional Data Sets.](#)

SICHERMAN, N. (1991): Overeducation in the Labor Market. *Journal of Labor Economics*, Vol. 9. No. 2. 101–122. o.

SICHERMAN, N.–GALOR, O. (1990): A Theory of Career Mobility. *Journal of Political Economy*, Vol. 98. No. 1. 169–192. o.

SPEER, J. D. (2016): Wages, hours, and the school-to-work transition. The consequences of leaving school in a recession for less-educated men. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, Vol. 16. No. 1. 97–124. o.